

Vader der geneeskunst gedegradeerd tot hogeschool en instituut

Daniël Dresden

Hoewel zijn adviezen voornamelijk gebaseerd waren op boekenwijsheden, beschouwen de meeste artsen Hippocrates als grondlegger van de geneeskunde. Hij zag namelijk als eerste dat natuurlijke oorzaken, en niet een bovennatuurlijk of goddelijke straf, aan de pathofysiologische basis van ziekten liggen. Een revolutionair denker dus in een tijd van bijgeloof; een periode van spreekwoordelijke 'blinden', waarin éénoog koning was.

Hippocrates zag rond 460 v. Chr. het levenslicht op het Griekse eiland Kos, gelegen aan westkust van Klein-Azië. Hij was minder georiënteerd op de ziekte en meer op de zieke. Deze houding komt tot uitdrukking in het Engels woord 'dis-ease'. Als geen ander kon hij zijn leer verwoorden in de Aforismen^{1,2}. De eerste zin van deze medische spreuken is verworden tot één van de meest geciteerde uitspraken uit de medische geschiedenis: 'Het leven is kort, de Kunst is lang, de gelegenheid vluchtig, de ervaring hachelijk, het oordeel moeilijk.'

Primum non nocere • Eén van zijn grote verdiensten was dat hij de medische wetenschap scheidde van het heersende natuurfilosofisch denken. De Hippocratische medici concentreerden zich op observatie, de correcte interpretatie van lichaamstekenen, ervaring en experiment. Ze negeerden abstracties en mogelijke invloeden van goden of mystieke factoren. Er waren echter weinig therapeutische mogelijkheden beschikbaar. In vele gevallen was het daarom verstandiger om niets te doen en daarmee aanvullende schade te vermijden of om te voorkómen dat de ziekte zou verergeren. Deze

minimalisering van risico's is door de grote leermeester samengevat als 'primum non nocere', berokken eerst en vooral geen schade.

Flegmatische noorderlingen • Volgens zijn leer zouden gezondheid, ziekte en temperament bij de mens afhangen van de balans tussen de vier lichaamssappen (Gr.: humores), namelijk bloed, gele gal, zwarte gal en slijm (zie de tabel). Een winters griepje zou door een overmaat aan slijm (flegma) veroorzaakt worden; zomerse diarree en vomitus door gal; manie door gal dat in de hersenen borrelt. Ook werden bevolkingsgroepen ingedeeld per lichaamssap: bleke, flegmatische mensen in het noorden; zwarte, hete, droge, gallige Afrikanen; en - hoe kon het ook anders - de harmonieuze, uitgebalanceerde landgenoten van Hippocrates, de Grieken.^{2,3} Een onbalans in deze somatische sappen zou ziekte veroorzaken, hetgeen werd behandeld met een dieet. (zie de tabel)

Ionische dialecten • Hippocrates is waarschijnlijk het meest bekend door zijn plechtige artseneed. Hij verplichtte zijn pupillen hiertoe. Tegenwoordig leggen nog steeds alle jonge

lichaamssap	oorsprong	bij teveel productie ontstond het volgend temperament	door Galenus verbonden aan het volgende element
bloed	hart	'sanguin', optimistisch, gepassioneerd	lucht
gele gal	lever	'choleric', prikkelbaar, opvliegend	vuur
zwarte gal	milt	melancholisch, depressief	aarde
slijm	hersenen	flegmatisch, kalm	water

Tabel. De vier lichaamssappen met bijbehorende oorsprong en temperamenten

dokters bij hun afstuderen deze eed/beloofte af. Ook de andere teksten en boeken van Hippocrates ademen een gevoel van rechtvaardigheid, plichtsbefes en persoonlijke welvoegelijkheid. Het *Corpus Hippocraticum* is de verzameling van totaal ongeveer zeventig geschriften. Omdat ze in verschillende Ionische dialecten geschreven zijn en elkaar zo nu en dan tegen spreken, zijn ze waarschijnlijk niet alleen door Hippocrates geschreven. Wel bevatten de werken zijn ideeën over en benadering van de medische wetenschap. De ontdekking van de pijnstillers en koortsonderdrukker aspirine uit de wilgenbast wordt aan Hippocrates toegeschreven.

Top-4 • Hippocrates leefde in een tijd waarin de medische kennis schaars en de therapeutische mogelijkheden nihil waren. Hij zelf en zijn volgelingen waren voorstander van een evidence-based aanpak. Daarom is Hippocrates mijns inziens de terechte Vader der Geneeskunde. Ik hoopte dan ook in de Google top-4 een imponerende geneeskundige prijs of instelling te vinden die zijn naam in ere zou houden. Op 1 en 2 staan tijdens het googelen twee sites van Wikipedia.⁴ Echter, op plek 3 staat een link naar de Hogeschool voor Natuurgeneeskunde⁵, die zich om vrij onbegrijpelijke redenen verbonden voelt met Hippocrates. Zo zou de student 'partner' zijn in de opleiding aan de hogeschool. Idyllische idealen staan centraal: holisme, vertrouwen, gebondenheid, bezinning en zelfreflectie.

Niet erkend • Werd ik aanvankelijk als arts nog enigszins gerust gesteld door de volgende

zinsneden : 'In het curriculum nemen de (regulier) medische vakken een belangrijke plaats in. De veel waardevolle aspecten van de reguliere gezondheidszorg worden niet genegeerd' en 'Het is voor de natuurgeneeskundige van groot belang de grenzen te (h)erkennen van het eigen therapeutisch handelen', en door het feit dat de drie- of vierjarige opleiding bestaat uit 'medische basisvakken en beroepsvormende vakken', de specialisatiefase hielp mij al snel uit de droom. Die beslaat de volgende facultatieve richtingen: 'natuurgeneeskunde, klassieke homeopathie, counseling en lichaamsgerichte therapieën.' De opleiding is echter (nog) niet erkend door de overheid, aldus de website.

Maatschappelijke weerbaarheid • Op plek 4 in Googlelijst bij de zoekterm 'Hippocrates' staat nog steeds geen belangrijke prijs, maar het Instituut Hippocrates Nijmegen.⁶ Dit instituut legt zich toe op de behandeling van psychosociale en psychiatrische problematiek, namelijk 'vermoeidheid, stemmingsstoornissen, symptoomneurosen, verslavings- en opvoedingsproblematiek, traumaverwerking en winterdepressie.' Het stelt zich ten doel 'middels het verstrekken van informatie, scholing en begeleiding, de medemens de mogelijkheid te bieden te werken aan een meer ontspannen levenshouding, ontplooiing en maatschappelijke weerbaarheid.' Met somatische diagnostiek en therapie heeft dit allemaal weinig te maken, hetgeen Hippocrates in ieder geval wél voorstond. Hippocrates heeft als boegbeeld der geneeskunst beter verdiend. ●

Literatuur

1. <http://classics.mit.edu/Browse/browse-Hippocrates.html>.
2. Roy Porter, The greatest benefit to mankind. A medical history from antiquity to the present (1997)
3. Sherwin B. Nuland, Artsen. Een biografie van de geneeskunde (1997)
4. www.google.nl, zoekterm 'Hippocrates' (laatste keer bekeken op 18-2-2007), http://nl.wikipedia.org/wiki/Hippokrates_van_Kos; http://nl.wikipedia.org/wiki/Eed_van_Hippocrates
5. <http://www.hogeschoolnatuurgeneeskunde.nl/>
6. <http://www.hippocrate.nl/>